

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра психології

**КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА**

на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»

на тему **«СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА  
ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК SOFT SKILLS У  
СТАРШОКАСНИКІВ»**

Виконала: здобувачка вищої освіти  
групи пс22м заочного відділення  
спеціальності 053 Психологія  
ОП Психологія. Практична  
психологія  
Чорноморець Олена Олегівна

Керівник:  
кандидат психологічних наук,  
доцент Фалько Н.М.

Рецензент:  
виконувач обов'язків  
начальника управління освіти  
Мелітопольської міської ради  
Запорізької області,  
кандидат педагогічних наук  
Шиліна Г.А.

Запоріжжя – 2023 рік

## АНОТАЦІЯ

*Здобувач вищої освіти: Чорноморець Олена Олегівна.*

*Тема роботи: Соціально-психологічні особливості та чинники формування навичок soft skills у старшокласників.*

У магістерському дослідженні здійснено теоретичний аналіз досвіду наукового осмислення природи і особливостей розвитку соціальних здібностей особистості. Досліджено структурні особливості соціально обдарованої особистості з позиції розкриття своєрідності роботи функціональних (темпераментологічні властивості), операційних (емоційні, аналітичні, креативні, конативні здібності) та регуляційних механізмів її психічної активності (специфіка самосвідомості та цінностей). Визначено провідні чинники генези соціальних здібностей старшокласників.

В роботі доведено, що соціальні здібності є гетерономним утворенням, до структури якого належать такі психологічні компоненти як креативність у соціальній сфері, соціально-аналітичні властивості, соціальна чутливість (емоційний інтелект), здатність до домінування у спільноті або впливу на інших (проекція розвинутих соціально-адаптивних та соціально-креативних властивостей), а також психологічна зрілість як свідчення наявності у людини розвинутих просоціальних інтенцій і внутрішніх регулятивних властивостей.

Починаючи з підліткового віку розвиток соціальних здібностей особистості обумовлюється в першу чергу зростанням показників її суб'єктності та пов'язаних із цим інтенцій до самостійного освоєння індивідуального (внутрішньо особистісної прив'язки) й соціального простору як шкільної (на рівні класу й позакласних стосунків), так і позашкільної локалізації. Гуманітарна домінанта в організації освітнього процесу та соціальні умови великого міста створюють особливо сприятливі умови для становлення соціально-конативних і соціально-когнітивних здібностей школярів-тінейджерів. В межах вищої школи, особливо з переходом на старші курси навчання, розвиток соціальних та інтелектуальних здібностей студентів

відбувається більш ефективно за умов поєднання професійної освіти з відповідною діяльністю за спеціальністю. Отримані дані також статистично підтверджують важливу роль спеціальної вищої гуманітарної освіти у соціально-аналітичному та соціально-креативному розвитку дорослої людини.

*Ключові слова: особистість, суб'єктність, соціальні навички, соціальні здібності, соціальний простір.*

## РЕФЕРАТ

кваліфікаційної (дипломної) роботи на тему:

### **«Соціально-психологічні особливості та чинники формування навичок *soft skills* у старшокласників»**

Здобувачка вищої освіти: Чорноморець Олена Олегівна

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Фалько Н.М.

**Актуальність дослідження.** Емпіричне дослідження розвитку здібностей у зарубіжній науці пов'язано з іменами таких дослідників, як Ф.Гальтон і В. Штерн, Е.Клапаред та А. Біне, Ч. Спірмен і Л. Терстоун, Г. Айзенк Р. Стернберг, Д. Гілфорд, Д. Векслер, Д. Рензуллі, та ін., які намагалися виявити сутність цієї особистісної складової, її природу та детермінанти розвитку, розробити адекватні засоби діагностики, статистичного аналізу й розвитку, визначити специфіку функціонування у прикладанні до різноманітних видів людської активності. На шляху наукової розробки зазначених питань у проблематику особливого змісту виділилися також здібності соціальні, питанням діагностики розвитку яких присвячені роботи Ч. Ханта, Е. Торндайка, Г. Олпорта, Г. Джерекі, Д. Гілфорда, Г. Гарднера, Р. Стернберг.

Українська традиція дослідження соціальних здібностей бере початок у науково-психологічних розробках Г.С. Костюка, теоретичні положення якого стали методологічною основою дослідження особливостей онтогенетичного становлення творчих здібностей (В.О. Моляко), інтелектуальної (О.Г. Виноградов, М.Л. Смульсон), академічної (Д.К. Корольов) та технічної обдарованості (Р.О. Семенова, О.В. Зазимко), образотворчих (О.В. Завгородня, В.В. Антоненко) і музичних здібностей (С.Н. Науменко, В.І. Колосок). У цьому контексті як окремий напрямок науково-емпіричної діяльності започатковане й дослідження психологічних умов становлення здібностей до ефективної соціальної самореалізації людини (А.П. Коняєва).

**Об'єкт дослідження** - соціальні здібності особистості.

**Предмет дослідження** – соціально-психологічні закономірності становлення та чинники розвитку соціальних здібностей старшокласників.

**Мета роботи:** здійснити теоретичне та емпіричне визначення структури та чинників розвитку соціальних здібностей старшокласників.

Для досягнення поставленої мети та перевірки гіпотез в роботі реалізовані **завдання дослідження**, які конкретизуються в необхідності:

1. Здійснити теоретичний аналіз досвіду наукового осмислення природи і особливостей розвитку соціальних здібностей особистості.

2. Дослідити структурні особливості соціально обдарованої особистості з позиції розкриття своєрідності роботи функціональних (темпераментологічні властивості), операційних (емоційні, аналітичні, креативні, конативні, здібності) та регуляційних механізмів її психічної активності (специфіка самосвідомості та цінностей).

3. Розробити програму емпіричного дослідження становлення структури соціальних здібностей старшокласників.

4. Визначити провідні чинники генези соціальних здібностей старшокласників.

**Теоретична основа дослідження.** Робота виконана на основі постнекласичної парадигми наукового дослідження, яка вимагає комплексності у використанні не лише методів, а й методологічних підходів. Основними методологічними засадами дослідження виступили принципи генетичного (Л.С.Виготський, С.Д. Максименко,), системно-діяльнісного (О.Г.Асмолов, О.М.Леонт'єв, Д.О.Леонт'єв, Б.Ф.Ломов, О. В. Скрипченко), та структурно-функціонального (С.Л.Рубінштейн, В.Д.Шадріков) підходів, розвитку особистості як суб'єкта життєвого шляху (Б.Г. Анан'єв, М.Й. Боришевський, Г.С. Костюк) та генетично-моделюючий підхід як система принципів дослідження особистісного розвитку (Л.С. Виготський, І.Д. Бех, П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін, С.Д.Максименко, М.В. Савчин), а також концепції суб'єкта психічної активності

(К.О. Абульханова, Г.С. Костюк, Я.Л. Коломінський, С.Л. Рубінштейн, В.А. Семіченко, В.О.Татенко), розуміння здібностей як функціональних систем активності людської психіки (Б.Г. Ананьєв, С.Л. Рубінштейн, В.Н. Дружинін, В.Д. Шадріков) особистісного змінювання (П.В.Лушин), методологічного аналізу систем психологічних і педагогічних досліджень (Г.П.Щедровицький). Інтеграцією цих теоретичних засад стала провідна ідея походження основних новоутворень соціальних здібностей як елементів прижиттєвого розвитку функціональних систем психіки людини, які забезпечують ефективність її соціальної активності.

**Методи дослідження** У роботі використано комплекс методів дослідження, орієнтованих на розв'язання поставленої наукової проблеми та сформульованих завдань з її розв'язання: – теоретичний аналіз на основі принципів історичної реконструкції та системного підходу; теоретичне моделювання з позицій структурно-функціонального і генетичного підходів до виявлення складових соціальних здібностей особистості. В якості емпіричних методів використовувались: структурно-зрізова стратегія організації дослідження, проєктивні методи у вигляді окремих методик і творчих завдань, опитування, тестування. Достовірність висновків забезпечена методами дисперсійного, кореляційного і факторного аналізів, які містяться у пакеті статистичних програм SPSS 10,0 for Windows.

**Експериментальна база дослідження.** Дослідження проводилось на базі загальноосвітніх навчальних закладів (№5 та №10 м. Мелітополя). Дослідження здійснювалось впродовж 2022-2023 років.

**Теоретична значущість** дослідження полягає в тому, що проведено системне дослідження розвитку соціальних здібностей особистості як базового психологічного потенціалу забезпечення її ефективного розвитку та самореалізації в царині суб'єкт-суб'єктних взаємин; виявлені основні критерії розвитку соціальних здібностей особистості старшокласників, емпірично встановлені показники їх сформованості, простежені основні лінії формування окремих потенціалів соціальних здібностей в межах соціалізації.

**Надійність і вірогідність отриманих результатів** дослідження забезпечувалася різнобічним теоретичним аналізом досліджуваної проблеми, застосуванням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних предмету, меті і завданням дослідження; тривалістю дослідницької роботи; широкою апробацією отриманих результатів; достатнім обсягом емпіричного матеріалу, застосуванням сучасних методів його статистично-математичної обробки.

**Апробація та впровадження** результатів дослідження. Матеріали дослідження доповідались на конференціях Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, науковій сесії студентів та викладачів.

**Структура роботи** зумовлена логікою дослідження і складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури.

## ЗМІСТ

<b>ВСТУП</b> .....	3
 <b>РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВ ТА ІСТОРИЧНОГО ДОСВІДУ ОСМИСЛЕННЯ ДИНАМІКИ, ДЕТЕРМІНАНТ РОЗВИТКУ І СТРУКТУРИ СОЦІАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ</b>	
1.1. Феноменологія становлення соціальної обдарованості.....	8
1.2. Дослідження чинників розвитку соціальних здібностей.....	20
1.3. Обґрунтування теоретичних основ соціально-психологічного вивчення розвитку соціальних здібностей.....	26
 <b>РОЗДІЛ II. РОЗВИТОК ПОТЕНЦІАЛУ СОЦІАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ</b>	
2.1. Вікові передумови становлення соціальних здібностей юнака.....	42
2.2. Динаміка та умови розвитку потенціалу соціальних здібностей особистості в ранній юності.....	49
2.3. Чинники становлення потенціалу соціальних здібностей юнаків студентського віку.....	71
 <b>ВИСНОВКИ</b> .....	86
 <b>СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ</b> .....	88



Ім'я користувача:  
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:  
1015921883

Дата перевірки:  
27.10.2023 17:04:56 EET

Тип перевірки:  
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:  
27.10.2023 19:31:59 EET

ID користувача:  
100012861

Назва документа: **Чорноморець**

Кількість сторінок: 80 Кількість слів: 8266 Кількість символів: 60481 Розмір файлу: 237.50 KB ID файлу: 1015583913

## 28.6% Схожість

Найбільша схожість: 23.3% з Інтернет-джерелом (<https://ukrreferat.com/chapters/psihologiya/osoblivosti-samootsinki-...>)

25.1% Джерела з Інтернету

22

Сторінка 41

3.5% Джерела з Бібліотеки

34

Сторінка 41

## 0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

## 0% Вилучень

Немає вилучених джерел

## Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

4